

VỀ NHÂN TỐ KINH TẾ VÀ CHỈ SỐ PHÁT TRIỂN CON NGƯỜI

*Trương Thị Thuý Hằng**

“Có thực mới vực được đạo” - câu nói của cha ông ta đã khẳng định vai trò then chốt của nhân tố kinh tế đối với mọi cá nhân, cộng đồng, quốc gia, trong mọi thời đại. Câu nói đó cũng gắn liền với thực tiễn cuộc chiến chống đói nghèo đã, đang và còn tồn tại cùng lịch sử phát triển nhân loại, lịch sử của dân tộc ta.

Tăng trưởng kinh tế trở thành mục tiêu trọng yếu, thậm chí được coi là mục tiêu duy nhất của phát triển trong chính sách của nhiều quốc gia cho đến đầu những năm 90 thế kỷ XX. Sự tiến bộ của một quốc gia đến thời điểm đó thường chỉ được phản ánh bằng tỷ lệ tăng *Tổng sản phẩm quốc gia-GNP* hoặc *Tổng sản phẩm quốc nội-GDP*; và GNP hoặc GDP bình quân đầu người được coi là thước đo của phát triển. Cách nhìn nhận này vẫn có ảnh hưởng rất lớn ngay khi nhân loại đã bước sang thiên niên kỷ thứ ba, bởi chỉ tiêu này còn được sử dụng để phân loại các quốc gia là phát triển hay kém phát triển.

Ngày nay chỉ tiêu này vẫn có ý nghĩa quan trọng, khi nạn đói trên toàn cầu vẫn không giảm bớt mà đang có xu hướng lan rộng, bất bình đẳng về thu nhập tiếp tục gia tăng.

Sự quá coi trọng giải quyết mục tiêu thoát khỏi nghèo đói đã dẫn đến không ít sự lệch lạc, quá đà, mất cân đối giữa các yếu tố tác động đến phát triển khiến cho

bản thân sự phát triển cũng bộc lộ những mâu thuẫn, khủng hoảng. Vì vậy, hiện nay đã xuất hiện nhiều quan điểm về phát triển, trong đó nổi bật lên là quan điểm về phát triển con người (HD - Human Development), được lượng hoá bằng chỉ số phát triển con người (HDI - Human Development Index) do UNDP đề xướng, được thể hiện trong hệ thống các Báo cáo phát triển con người toàn cầu hàng năm từ 1990 đến nay và gần 400 báo cáo của các khu vực, các quốc gia và cấp dưới quốc gia. Trong chỉ số phát triển con người, nhân tố kinh tế vẫn được xem là một thành tố quan trọng và trong công thức do UNDP đề xướng, nhân tố kinh tế được chọn với quyền 1/3.

CÁCH ĐO NHÂN TỐ KINH TẾ TRONG CHỈ SỐ PHÁT TRIỂN CON NGƯỜI

1 - Cách đo nhân tố kinh tế trong chỉ số phát triển con người của Báo cáo phát triển con người toàn cầu

Nhằm phản ánh thành tựu trung bình của mỗi quốc gia trên phương diện mức sống của sự phát triển con người, Báo cáo phát triển con người của UNDP từ 1990 đến nay đã sử dụng chỉ tiêu *GDP thực tế bình quân đầu người* theo PPP USD để tính chỉ số kinh tế, một trong ba chỉ số thành phần của HDI.

Tuy nhiên, hiện nay để tính chỉ số kinh tế thì trên thế giới câu hỏi *thước đo nào là tốt hơn để tính HDI* và các chỉ số phục vụ xây dựng Báo cáo phát triển con

* TS., Viện nghiên cứu Con người.

người vẫn là vấn đề cần tiếp tục thảo luận, làm rõ, trong đó các thước đo sau đang được đề xuất xem xét:

GDP bình quân đầu người:

GNP bình quân đầu người:

Tiêu dùng cuối cùng bình quân đầu người

GDP bình quân đầu người: Chỉ tiêu này có khả năng tính toán dễ hơn GNP song có hạn chế là thường không phản ánh hết thu nhập cá nhân và chi tiêu của chính phủ, tích lũy. Chưa kể nhiều chi phí cho việc giải quyết các ảnh hưởng tiêu cực tới phát triển con người như chi phí giải quyết ô nhiễm môi trường, chi phí giải quyết tệ nạn xã hội... lại được tính vào như sự tăng trưởng của GDP, của nền kinh tế, vì thế vô tình được xem là thành tựu trong phát triển con người.

GNP bình quân đầu người: GNP gắn với thu nhập theo yêu cầu của phát triển con người nhiều hơn là GDP vì người dân có quyền trực tiếp sử dụng thu nhập này để thực hiện sự lựa chọn phù hợp nhất với mình. Điều này đã được Văn phòng Báo cáo phát triển con người (HDRO) tính đến nhưng khi tính HDI, khó sử dụng chỉ tiêu này do thống kê về chuyển nhượng thu nhập của những người làm ăn ở lãnh thổ ngoài và người ngoài làm ăn ở lãnh thổ mình chưa thể thực hiện được (kể cả đối với những khách du lịch vắng lai hay những người làm ăn qua biên giới), vì thế rất nhiều quốc gia chưa tính được chỉ tiêu này. Đây cũng là tình trạng của nước ta, ở thời điểm hiện nay chưa có khả năng sử dụng chỉ tiêu này.

Tiêu dùng cuối cùng bình quân đầu người: Theo ý kiến của chuyên gia Wynandin Imawan, Giám đốc Cơ quan phân tích thống kê Indônêsiat trong dịp giảng tại lớp tập huấn về phương pháp tính HDI tại Hà Nội tháng 5/2002, đối với

trường hợp các địa phương có đầu tư nước ngoài (như Bà Rịa - Vũng Tàu của nước ta), có thể sử dụng chỉ tiêu này để tính chỉ số kinh tế. Indônêsiat đã dùng chỉ tiêu này để tính chỉ số kinh tế và HDI cho các quận, huyện trong báo cáo phát triển con người Indônêsiat 2001 (Báo cáo đầu tiên).

Trên thực tế, mặc dù chỉ tiêu GDP còn nhiều khiếm khuyết khi phản ánh đóng góp của nhân tố kinh tế vào phát triển con người nhưng nó vẫn được sử dụng một cách phổ biến để tính chỉ số kinh tế trong các Báo cáo phát triển con người toàn cầu và của nhiều quốc gia.

2 - Cách đo nhân tố kinh tế trong chỉ số phát triển người của Báo cáo phát triển con người Việt Nam

Trong Báo cáo phát triển con người Việt Nam 2001 - báo cáo phát triển con người đầu tiên của nước ta - do Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn quốc gia chủ trì biên soạn với sự giúp đỡ của Chương trình phát triển của Liên Hợp Quốc (UNDP) tại Hà Nội, chỉ tiêu *GDP thực tế bình quân đầu người* theo đô la Mỹ tính theo phương pháp sức mua tương đương (PPP USD) đã được sử dụng để tính chỉ số kinh tế, phục vụ tính chỉ số phát triển con người HDI của 61 tỉnh thành nước ta theo công thức của UNDP. Với cách tính này, các tỉnh thành có thể biết được vị thế phát triển kinh tế của địa phương mình trong so sánh với các địa phương khác trong phạm vi toàn quốc và trong so sánh với các quốc gia khác qua số liệu của các Báo cáo phát triển con người toàn cầu.

Tuy nhiên, Niên giám Thống kê toàn quốc do Tổng cục Thống kê công bố hàng năm của nước ta cho đến nay chưa có số liệu về GDP cấp tỉnh. Số liệu về chỉ tiêu *GDP thực tế bình quân đầu người* trong

báo cáo trên dựa vào niên giám do các tỉnh công bố, vì vậy còn gây nhiều ý kiến tranh luận.

Thứ nhất, hiện nay, khi cộng GDP các tỉnh thấy còn lệch nhiều so với GDP toàn quốc do Tổng cục Thống kê công bố. Niên giám Thống kê các tỉnh hiện nay thường công bố chỉ tiêu GDP cho cấp tỉnh và chỉ tiêu giá trị sản xuất cho cả cấp tỉnh và cấp huyện, thị xã. Còn chỉ tiêu GDP cấp huyện, thị xã hầu như chưa được địa phương nào công bố chính thức. Như vậy, GDP cấp tỉnh được tính toán xuất phát từ nhu cầu của địa phương, do cơ quan thống kê các tỉnh tự tính toán phục vụ quản lý địa phương mình. Do vậy chưa có cơ sở đảm bảo phương pháp tính là đồng nhất, và có thể có những can thiệp khác từ bên ngoài làm mất tính khách quan của kết quả tính toán.

Thứ hai, *nguyên tắc tính GDP* về không gian phải trên phạm vi lãnh thổ kinh tế, về thời gian phải từ một năm trở lên. Kết quả sản xuất của đầu tư nước ngoài (FDI) hoặc của tỉnh khác sẽ bị đem đi khỏi lãnh thổ tỉnh, gây nên ảo giác cho rằng cứ GDP cao thì mức sống cao mà thực chất không phải vậy. Như trường hợp Bà Rịa - Vũng Tàu với việc khai thác dầu mỏ hiện đang vượt trội hẳn các tỉnh thành khác về GDP bình quân đầu người, kéo theo chỉ số HDI cũng đứng đầu cả nước. Từ đó có ý kiến đề xuất nên sử dụng chỉ tiêu GNP bình quân đầu người.

Thứ ba, *chỉ số giá* dùng để chuyển đổi về giá so sánh 1994 của các tỉnh khác nhau do mỗi địa phương có đặc thù về sản xuất khác nhau nhưng ở phạm vi cả nước khi chuyển đổi áp dụng thống nhất một chỉ số giá nên kết quả tính GDP của tỉnh và của Tổng cục Thống kê hoàn toàn có khả năng khác nhau.

Thứ tư, qui định *về chi phí trung gian* áp dụng cho từng tỉnh khác nhau. Chẳng hạn, Phòng Tổng hợp, Cục Thống kê Quảng Ngãi có ý kiến cho rằng Quảng Nam, Quảng Ngãi, Bình Định có điều kiện tự nhiên, kinh tế, xã hội khá tương đồng, nhưng khoảng cách về thứ hạng HDI khá lớn một phần là do trong cách tính GDP của Quảng Nam, chi phí trung gian chỉ chiếm 28,8%, còn của Quảng Ngãi là 38,8%, Bình Định là 37,3%.

Tuy nhiên, hiện nay, khi các địa phương có nhu cầu tính chỉ tiêu kinh tế không chỉ ở cấp tỉnh mà ở cả cấp quận/huyện/thị xã, trước hết để thực hiện chức năng quản lý kinh tế - xã hội, hoạch định chính sách nói chung, để tính chỉ số HDI nói riêng, cuộc bàn luận về phương pháp đo lường chỉ tiêu kinh tế cấp tỉnh, huyện càng trở nên sôi nổi và mang tính cấp thiết.

Trong cuộc hội thảo về Tài khoản quốc gia của các nước trong khu vực, trong đó có Việt Nam tham dự vào tháng 2 năm 2001 tại Băng cốc, qua đề nghị của Thái Lan, các nước trong khu vực Đông Nam Á thống nhất đưa ra quyết nghị lập Tài khoản quốc gia ở cấp dưới quốc gia. Trong số các nước tham gia cuộc họp này có Trung Quốc, Việt Nam, Indônêsiã đã nhiều năm tính chỉ tiêu Tổng sản phẩm của tỉnh (Gross Regional Product - GRP). Điều này xuất phát từ thực tế khi chính quyền địa phương có ngân sách riêng, có quyền thu thuế riêng hoặc chia sẻ một tỷ lệ nào đó đối với thuế thu của nhà nước trung ương để chi tiêu cho phát triển kinh tế xã hội địa phương thì chính quyền địa phương còn cần đến các chỉ tiêu tổng hợp như GRP để theo dõi tình hình. Đó là lý do Trung Quốc, Việt Nam, Indônêsiã và một số nước khác lại thực hiện tính GRP

cho từng tỉnh, thành phố. Tại Việt Nam và Trung Quốc, cơ quan thống kê trung ương quyết định về nguyên tắc, chuẩn mực và chỉ hướng dẫn cho các cấp thống kê địa phương và tỉnh tự thực hiện, (ở Việt Nam có hợp tác giữa thống kê trung ương và địa phương để phân bổ những hoạt động có tính quốc gia xuống địa phương), song phương pháp này không thể đảm bảo được tính đồng bộ giữa GRP địa phương và GDP trung ương như một số ý kiến tranh luận tiêu biểu vừa nêu trên.

ĐO NHÂN TỐ KINH TẾ CỦA CHỈ SỐ PHÁT TRIỂN CON NGƯỜI TRONG HOÀN CẢNH NƯỚC TA HIỆN NAY

Đối với Báo cáo quốc gia: Để khắc phục tình trạng khi cộng GDP các tỉnh lên thấy còn lệch nhiều so với GDP toàn quốc do Tổng cục Thống kê công bố, theo chúng tôi, có thể sử dụng phương pháp và kết quả tính toán lại GDP của các tỉnh do TS. Nguyễn Văn Chinh, TS. Vũ Quang Việt, cử nhân Trần Văn, cử nhân Lê Hoàng giới thiệu trong cuốn "*Kinh tế Việt Nam, những phân tích và đánh giá quan trọng*" (Nxb. Thống kê, Hà Nội, 2002).

Đối với Báo cáo cấp địa phương

Quảng Ngãi là một ví dụ điển hình về nhu cầu tự tính toán HDI của cấp tỉnh. Từ thực tế tính chỉ số GDP cấp tỉnh phục vụ tính HDI của Quảng Ngãi, phòng Tổng hợp, Cục Thống kê Quảng Ngãi có ý kiến:

a/ Quá trình tính toán HDI nên sử dụng số liệu tại các địa phương, nghĩa là không cần thiết phải có sự phân bổ những hoạt động kinh tế không thuộc phạm vi quản lý của địa phương, không thực tế diễn ra ở địa phương của Tổng cục Thống kê và sử dụng chỉ số giá thực tế tại địa phương. Ở đây lưu ý rằng HDI với ý nghĩa là chỉ số phát triển con người nên nó phải

gắn chặt với con người ở từng nơi; những giá trị được phân bổ thực tế không phải là kết quả sản xuất kinh doanh tại địa phương, và do đó cũng không có vai trò ảnh hưởng trực tiếp đến đời sống nhân dân tại địa phương.

b/ Về việc loại bỏ kết quả sản xuất của khu vực có vốn đầu tư nước ngoài ra khỏi GDP của tỉnh, thành phố:

- Nếu loại bỏ các yếu tố trên ra khỏi GDP của tỉnh, thành phố thì trong GDP của cả nước cũng cần loại bỏ tương ứng.

- Nếu cho rằng kết quả sản xuất do FDI tạo ra sẽ được mang ra khỏi lãnh thổ (tỉnh, quốc gia) nên không tạo ảnh hưởng đến đời sống nhân dân ở tại thì cần loại bỏ là không chính xác, vì đối với khu vực có vốn đầu tư nước ngoài thì tuy phần giá trị thặng dư được mang đi nhưng những người lao động tham gia lao động sản xuất trong khu vực này được nhận tiền lương, tiền công, mà khoản thu nhập này lại là một trong những yếu tố cấu thành của GDP. Nên chẳng nếu loại bỏ thì chỉ loại bỏ phần được mang đi.

Sau Hội thảo - Tập huấn cho 61 tỉnh, thành phố trong cả nước với chủ đề: "Đo đạc chỉ số phát triển con người Việt Nam: phương pháp tiếp cận và ứng dụng thực tiễn" tháng 10 năm 2002 do Ban Khoa giáo trung ương phối hợp với Chương trình KX.05 chỉ đạo cho đề tài KX.05.05 tổ chức, nhiều địa phương đã triển khai việc nghiên cứu, tính toán chỉ số phát triển con người HDI cho tỉnh và cấp huyện, thị xã. Việc xác định chỉ số kinh tế phục vụ tính HDI cấp tỉnh đã tương đối rõ ràng. Song tính chỉ số kinh tế cho cấp huyện, quận, thị xã như thế nào thì vẫn còn các ý kiến tranh luận. Trong khi một số chuyên gia thì cho rằng chưa thể, thậm chí không thể tính chỉ số GDP cấp huyện. thì một số địa

phương lại cho biết do nhu cầu quản lý kinh tế - xã hội những năm qua, nhiều địa phương đã chỉ đạo cơ quan thống kê tính GDP cấp huyện, thị như Hà Tĩnh, An Giang, Hải Dương, Kiên Giang, Sóc Trăng.

Ngay ở cấp huyện, khi một số tỉnh chưa tính GDP cho từng huyện thì những người lãnh đạo, quản lý cộng đồng có nhu cầu đã tiến hành tính chỉ tiêu kinh tế ở cấp huyện, điển hình là huyện Điện Biên, tỉnh Lai Châu, dưới sự chỉ đạo của đồng chí Nhâm Văn Duy, nguyên Thường vụ Tỉnh uỷ Lai Châu, nguyên Bí thư huyện uỷ Điện Biên, từ năm 1995 đến năm 2000 đã tiến hành xác định GDP của huyện. Phương pháp được sử dụng là kết hợp giữa việc lấy nguồn số liệu quyết toán hàng năm sẵn có của các đơn vị có hạch toán độc lập với việc tổ chức điều tra mẫu đại diện (tỷ lệ 10 - 15%) đối với những đơn vị không hạch toán được và các hộ cá thể.

Một phương pháp khác đã được một số chuyên gia và cán bộ ngành thống kê

trung ương và cấp huyện, cấp tỉnh đề xuất là dựa trên số liệu về giá trị sản xuất đã có của các huyện thị, sử dụng một hệ số tính được từ GDP và giá trị sản xuất toàn tỉnh để điều chỉnh giá trị sản xuất của từng huyện/thị, lấy giá trị đó tạm coi như một chỉ tiêu phản ánh GRP của huyện/thị.

Có ý kiến đề xuất cần có các cuộc tổng điều tra định kỳ về các chỉ tiêu kinh tế với dàn mẫu xuống tới cấp huyện. Trên cơ sở số liệu đó, những năm giữa hai cuộc tổng điều tra có thể áp dụng các số liệu chuyển dịch về tỷ trọng của các ngành để chuyển dịch GDP cho các năm.

Một cách làm đã được TS. Nguyễn Văn Chính phối hợp cùng Cục thống kê Kiên Giang và Sóc Trăng áp dụng tính GRP cho các huyện thị là thống kê huyện thị tiến hành thu thập thông tin theo yêu cầu thống nhất của Cục thống kê tỉnh. Cục thống kê tỉnh tổ chức tính cho toàn tỉnh và phân theo từng huyện, thị.

IV - ĐỘNG THÁI PHÁT TRIỂN CON NGƯỜI - PHÁT TRIỂN KINH TẾ NƯỚC TA

Bảng 1 - Động thái GDP bình quân đầu người trong những năm qua của Việt Nam

Năm	GDP bình quân đầu người
1990 (Báo cáo năm 1992)	1000 PPP USD/ đầu người
1991 (Báo cáo năm 1993)	1000 PPP USD/ đầu người
1992 (Báo cáo năm 1994)	1100 PPP USD/ đầu người
1993 (Báo cáo năm 1995)	1250 PPP USD/ đầu người
1994 (Báo cáo năm 1996)	1010 PPP USD/ đầu người
1995 (Báo cáo năm 1997)	1040 PPP USD/ đầu người
1996 (Báo cáo năm 1998)	1208 PPP USD/ đầu người
1997 (Báo cáo năm 1999)	1236 PPP USD/ đầu người
1998 (Báo cáo năm 2000)	1630 PPP USD/ đầu người
1999 (Báo cáo năm 2001)	1860 PPP USD/ đầu người

Năm	GDP bình quân đầu người
2000 (Báo cáo năm 2002)	1996 PPP USD/ đầu người
2001 (Báo cáo năm 2003)	2070 PPP USD/ đầu người
2002 (Báo cáo năm 2004)	2300 PPP USD/đầu người

Nguồn: Số liệu theo Báo cáo phát triển con người của UNDP từ 1992 đến 2004.

Số liệu trong bảng 1 cho thấy động thái GDP bình quân đầu người của nước ta liên tục ở trạng thái tăng tiến, mặc dù mức tăng qua từng năm không nhiều, song trong 10 năm đã đạt mức tăng gấp đôi, khẳng định đường lối đổi mới và những thành tựu về phát triển kinh tế, cải thiện mức sống của nhân dân.

Tuy vậy, khi xem xét tương quan phát triển kinh tế - phát triển con người của Việt Nam qua các chỉ số GDP với chỉ số HDI ở bảng 2 thì thấy mặc dù tăng lên nhưng chỉ số GDP năm 2004 cũng chỉ mới đạt 0,52, đóng góp vẫn còn thấp vào thành tựu phát triển con người. Đây là tình trạng chung của hầu hết các địa phương nước ta. Bên cạnh đó, thực tiễn cũng như những khuyến

cáo mà Liên hợp quốc tại Việt Nam liên tiếp đưa ra trong Báo cáo thực hiện các Mục tiêu phát triển Thiên niên kỷ của nước ta năm 2002 và 2003 về sự khác biệt khá lớn giữa các vùng, giữa các tỉnh thành, giữa các huyện, thị trong từng tỉnh thành về điều kiện, mức độ phát triển kinh tế - xã hội là nguyên nhân thúc đẩy các huyện, thị, các tỉnh thành muốn tính toán, đo lường nhân tố kinh tế để nhận diện rõ những khó khăn, thách thức, theo dõi được động thái phát triển kinh tế nói riêng, động thái phát triển con người nói chung của địa phương mình. Vì thế, nhu cầu tính chỉ số kinh tế trong việc đo lường phát triển con người cấp tỉnh thành và cấp huyện thị là thực sự cấp thiết.

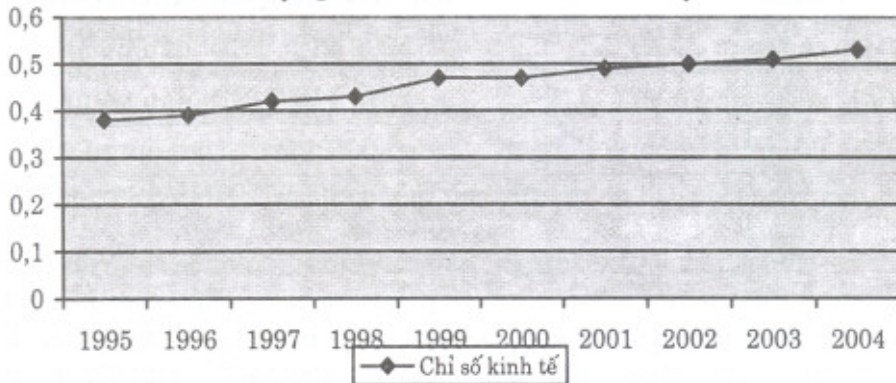
Bảng 2 - Tương quan phát triển kinh tế - phát triển con người của Việt Nam

Năm báo cáo	HDI (H)		GDP (K)			Hệ số K/H	Xếp hạng GDP bình quân đầu người (PPP USD) trừ xếp hạng HDI
	Xếp hạng	Giá trị chỉ số	GDP thực tế bình quân đầu người (PPP USD)	Xếp hạng	Giá trị chỉ số		
		1999			1999		
1995	120/174	0,539	1010	151	0,17*	0,315	31
1996	121/174	0,540	1040	148	0,11*	0,204	27
1997	121/174	0,557	1208	147	0,18*	0,323	26
1998	122/174	0,560	1236	148	0,18*	0,321	26
1999	110/174	0,644	1630	133	0,47	0,730	23
2000	108/174	0,671	1689	132	0,47	0,700	24
2001	101/162	0,682	1860	120	0,49	0,718	19
2002	109/173	0,688	1996	128	0,50	0,727	19
2003	109/175	0,688	2070	130	0,51	0,741	21

Nguồn: Số liệu theo Báo cáo phát triển con người của UNDP từ 1995 đến 2003.

Ghi chú: * - Nếu tính theo công thức mới được UNDP áp dụng từ năm 1999 thì giá trị chỉ số này năm 1995=0,38, 1996=0,39, 1997=0,42, 1998=0,43.

Động thái chỉ số GDP của Việt Nam

Nguồn: theo Báo cáo phát triển con người UNDP từ 1995 đến 2004

Tính toán, đo đạc chỉ số kinh tế là một nhu cầu thực tế xuất phát từ tình hình quản lý kinh tế - xã hội của các địa phương nước ta cũng như của các quốc gia khác trên thế giới.

Từ thực tiễn hiện nay ở nước ta cho thấy có hai vấn đề cần giải quyết: Một mặt, không lạm dụng đo GDP ở xã, phường là các cấp không có chức năng quản lý kinh tế - xã hội độc lập, có ngân sách riêng. Theo chúng tôi, trong khi Liên hợp quốc và đa số các quốc gia trên thế giới vẫn dùng chỉ tiêu GDP tính chuyển sang USD theo phương pháp sức mua tương đương để đo thành tựu mức sống trong chỉ số phát triển con người (HDI) thì nước ta cũng nên dùng chỉ tiêu này để dễ dàng nhận diện vị thế của ta trong so sánh với các quốc gia khác trong khu vực và trên thế giới. Trong trường hợp các cộng đồng cấp dưới quốc gia khi tính HDI nhưng chưa có nhu cầu so sánh quốc tế thì có thể dùng chỉ tiêu GDP tính theo đồng Việt Nam, song khi đó cần nghiên cứu thống nhất các giá trị tối đa và tối thiểu khi tính chỉ số GDP. Mặt khác, rất cần có sự khẩn trương vào cuộc của các nhà chuyên môn, các nhà nghiên cứu, các nhà hoạt động thực tiễn từ trung ương đến địa phương để đúc rút, tổng kết kinh nghiệm từ các địa

phương đã tiến hành đo lường nhân tố kinh tế cấp tỉnh, huyện, từ đó có sự trao đổi, thống nhất những khái niệm, phương pháp, cách thức và giải pháp chung cho toàn quốc.

Đây không chỉ là việc đưa khoa học gắn với thực tiễn mà đây đã là nhu cầu cấp bách mà thực tiễn đặt ra cho công tác khoa học và cho các cấp quản lý.

Tài liệu tham khảo

1. Báo cáo phát triển con người của UNDP từ 1990 đến 2003.
2. Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn quốc gia. *Báo cáo phát triển con người Việt Nam 2001*. Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2001.
3. TS. Nguyễn Văn Chính, TS. Vũ Quang Việt, Cử nhân Trần Văn, Cử nhân Lê Hoàng. *Kinh tế Việt Nam, những phân tích và đánh giá quan trọng*. Nxb. Thống kê, Hà Nội, 2002.
4. TS. Nguyễn Văn Chính. *Vấn đề tính "Tổng sản phẩm vùng" (Gross Regional Product - GRP) ở Việt Nam*. Báo cáo viết cho đề tài KX.05.05.
5. Nhâm Văn Duy. *Việc tính chỉ tiêu GDP (Tổng sản phẩm quốc nội) ở huyện Điện Biên- tỉnh Lai Châu*. Báo cáo viết cho đề tài KX.05.05.